

лістики створюються алюзії творчих світів зокрема Й. С. Баха та Н. Паганіні – ланцюг часів і просторів культури, у які у повноправному статусі входить акордеон, акумулюючи в собі звуковий досвід епох.

Література

1. Василенко О. Тенденції розвитку жанру концерту для баяна з оркестром у світовому музичному мистецтві кінця XX – початку XXI століть. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2023. Вип. 65. Т. 1. С. 62–69.
2. Остапчук Н. М. Баянно-акордеонне виконавство в сучасному музичному просторі України. *Мистецтвозначі записки*, 2018. Вип. 33. С. 442–448.
3. Сташевський А. Я. Сюїта «Портрети композиторів» Володимира Рунчака як приклад втілення полістилістики в сучасній баянній творчості. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2014_4_16

Се Пен,
аспірант Харківської державної академії
культури,
наук. кер. – **І. Ю. Коновалова**, докторка
мистецтвознавства, доцентка,
зав. кафедри теорії та історії музики
Харківської державної академії культури
ORCID ID: 0000-0003-0133-1816

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО АКАДЕМІЧНОГО ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА

У художніх параметрах сучасної картини світу академічному виконавству належить особлива роль. Під впливом доцентрових тенденцій зберігаючи багатотікову традицію класичного італійського *bel canto* та постаючи як царина, освячена слухацьким пієтетом до високої сфери виняткової професійної майстерності, сучасний академічний вокал позначений тяжінням до збереження іманентних настанов і елітарного статусу, детермінованого первинно притаманною орієнтацією на класичний доробок оперного жанру та камерно-вокальної музики. Проте інтенсивний процес оновлення музичної мови та мовлення, формування індивідуалізованих, багато в чому експериментальних, комплексів засобів виразності, релевантних концептуальній новаційності творчих інтенцій композиторів, закладає основи для посилення відцентрованої тенденції – наповнення новіт-

німи механізмами самопрезентації виконавця та формування універсального образу співака.

Універсалізуюча спрямованість сучасного академічного вокалу, яка проблематизує нині питання збереження його як суто технічних, так і естетичних іманентних характеристик, має основою експериментальні пошуки модерністської епохи. Переосмислення естетичних основ музичного мистецтва, переформатування ієрархії засобів виразності у напрямку надання пріоритетності раніше вторинним тембру, ритму, еманіпованому звуку, формування новітніх композиторських технік, систем музичного мислення – все це стало потужним імпульсом до урізнобарвлення академічного вокалу «конкуруючими» спрямуваннями Sprechgesang, Sprechstimme. Концептуальні пошуки модернізму, зокрема експресіоністська драма нової Віденської школи у творчості А. Шенберга, А. Берга не тільки максимально розсунула «вокальні межі» виконавців, а й спонукала до творчого опанування раніше невідомих таїн емоційного, почуттєвого буття та нових алгоритмів його сценічної репрезентації, за якої статуарність, обмеженість і умовність пластики втрачали значущість маркерів виконавства.

Певні паралелі з інтенсивним процесом оновлення комплексу атрибутивних характеристик академічного вокалу часів модернізму формує сучасна художня практика. Її характерними рисами на межі ХХ–ХХІ ст. зокрема стають спрямованість на «пошуки нових інтонаційноаудіальних смислів, досягнення нової естетичної якості музичних феноменів та концептуалізації темброінтонації, звуковиміру простору і часу, Всесвіту і культури» [2, с. 313]. Суб'єктивізація творчого світу митця виявляється у формуванні унікальних лексик, позначених як дифузією фольклору, академічної та естрадної сфер музичного мистецтва, унікальних жанрових утворень, позначених як дифузією жанрових моделей, так і принципової нон-жанровістю (інколи і анти-жанровістю), тенденцією активізації візуальної, режисерської компоненти тощо. Значущим чинником оновлення творчих світів композиторів і, відповідно, виконавців-співаків стає і оновлення соносфери, детерміноване нівелювання звукових меж академічної традиції уведенням інструментарію, раніше атрибутивного для царин фольклору та естради. У результаті піднесення виконавського мистецтва, значущості виконавського тексту та індивідуальних трактовок співаком засобів виразності «виникає новий симбіотичний (композиторсько-виконавський) тип музичного твору, що ілюструє синтетичний різновид вербально-музичного авторського дискурсу та гетерогенний (співавторський) його статус через посилення ролі виконавця, який виступає творцем наряду з композитором» [2, с. 341].

Новий статус співтворця визначає проблематизуючі модули сучасного академічного вокалу. Насамперед вони пов'язані із необхідністю створення резонансу творчих рефлексій композитора і співака. Тяжіння до новаційних режисерських рішень творів, позначених експериментальними інтенціями на всіх рівнях музичного цілого, тяжіння до проєкцій класичної оперної спадщини в естетичні параметри метамодерну обумовлюють і потребу в кореляції творчої позиції співака та режисера. Це передбачає концептуальну «гнучкість» сучасного вокаліста, для якого раніше усталені маркери творчої позиції та репертуарної орієнтованості поступаються місцем естетичній мобільності, певній виконавській толерантності, за якої сприйняття творчої позиції Іншого не передбачає уникання власних творчих настанов.

Новаційність і дифузійність жанрового мислення, певна пріоритетність концентрованих форм художнього відбиття світу, тенденція камернізації та тяжіння до моно-висловлювання [3] актуалізують для сучасного вокаліста питання жанрового мислення. Урахування жанрової специфіки, своєю чергою спонукає до індивідуального формування як комплексу засобів виразності, співвідносного із концептуальними вимірами конкретного твору, так і виконавської концепції у її драматургічному вимірі. Це створює навколо образу сучасного співака новаційну «режисерську ауру» та проблематизує у вимірах виконавського мистецтва питання самостійного режисерського оформлення виконавського акту. Його компонентом нині стає і нетрадиційна для академічного вокального мистецтва пластика, позбавлена статуарності, витриманої сценічності, часто позначена не тільки суміщенням власне вокального та візуально-рухового начала, а й певною експериментальною проблематичністю щодо збереження природного звуковидобування та звуковедення.

Проте найбільш проблемною площиною сучасного академічного вокалу видається можливим визначити ревізію його перманентних звукотворних настанов. Активний процес нівелювання естетичних, стильових, жанрових, виразових, «кордонів» фольклорної, академічної, естрадної сфер музичного мистецтва, інтенсивний процес їх взаємовпливу проблематизує для вокаліста питання власної естетичної ідентифікації. На рівні вокальної техніки це відбивається в детермінованій художньою практикою потребі опанування не тільки засадами академічного вокалу, а й комплексом атрибутивних маркерів естрадного співу та народнопісенного виконавства, позаакадемічних вокальних засобів звуковидобування та звуковедення, відпрацьованою здатністю їх різноманітних сполучень і змін.

Розширення сонорно-тембральних кодонів різних площин сучасного музичного мистецтва проблематизує і питання художньої комунікації,

пов'язане із необхідністю активного пошуку співаком нових тембральних барв і нових механізмів тембральної узгодженості в контексті виконавського ансамблю як художньої цілісності.

Література

1. Естетика : навч. посіб. / Л. В. Анучина, О. К. Бурова, О. В. Уманець, О. В. Шило ; за ред. Л. В. Анучиною та О. В. Уманець. Харків: Право, 2010. 232 с.
2. Коновалова І. Ю. Феномен композитора в європейській музичній культурі ХХ століття: особистісні та діяльнісні аспекти: дис. ...доктора мистецтвознавства: 26.00.01. Харків: Харківська державна академія культури, 2019. 630 с.
3. Уманець О. В. Сучасна національна моноопера: тенденції модифікування жанрової моделі. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2023. Вип. 59. Т. 3. С. 69–76.

Х. С. Юрко,
аспірантка кафедри теорії музики
Харківського національного університету
мистецтв імені І. П. Котляревського,
викладачка кафедри теорії та історії
музики
Харківської державної академії культури;
наук. кер. – **Г. С. Савченко**, канд.
мистецтвознавства, доцентка,
зав. кафедри композиції
та інструментування
Харківського національного університету
мистецтв імені І. П. Котляревського
ORCID ID: 0009-0005-5460-9641

ОПОЗИЦІЙНІ ПАРИ ПОНЯТЬ У ТЕМБРОЗНАВСТВІ

У сучасному музикознавстві тембροзнавство є перспективним напрямом дослідження. Особливої уваги заслуговують розвідки, що вивчають принципи тембрової організації твору. Так, Ю. Іщенко розробив систему так званих «тембрових опозицій», яка є інструментарієм аналізу тембрової організації оркестрових творів. Серед запропонованих зацентруємо увагу на парі «темброве інтегрування – темброва диференціація» [2], механізм взаємодії яких